

 International
Open Access Week

H
I
M
N
I
C
A

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

Otwartość dla
sprawiedliwości
klimatycznej

24-30 października 2022

[#OpenForClimateJustice](https://twitter.com/OpenForClimateJustice)

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

Polityka OA Narodowego Centrum Nauki

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

NARODOWE CENTRUM NAUKI A OTWARTA NAUKA

2018

NCN sygnatariuszem Planu S i członkiem cOAlition S

2019

PZD obowiązkowym elementem każdego projektu

2020

Polityka dotycząca otwartego dostępu do publikacji

2021

Dane powiązane z publikacjami muszą być obowiązkowo udostępniane

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

Koncepcja otwartego dostępu (z ang. Open Access) dotyczy udostępniania w postaci cyfrowej w Internecie publikacji naukowych i wyników badań finansowanych ze środków publicznych w celu umożliwienia bezpłatnego ich wykorzystania przez naukowców, studentów, przedsiębiorców i całe społeczeństwo.

Zarządzenie Dyrektora NCN nr 38 i 40/2020 dotyczące polityki otwartej nauki

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OTWARTEGO DOSTĘPU NCN

Dotyczy artykułów w recenzowanych czasopismach, recenzowanych materiałów konferencyjnych oraz danych badawczych. Polityka nie obejmuje monografii, rozdziałów monografii i recenzowanych utworów zebranych.

- Obowiązuje dla projektów badawczych, stypendiów naukowych, staży i działań naukowych (w tym konkursu „Miniatura”) wyłonionych do finansowania od konkursów **ogłoszonych od dnia 16 czerwca 2020 r.**, do których umowy o realizację i finansowanie **podpisano po 1 stycznia 2021 r.**
- Regulacje stanowią kontynuację działań podjętych przez cOAlition S, czyli koalicję instytucji finansujących badania naukowe, które wdrażają Plan S. Zgodnie z planem dostęp do wyników badań należy zapewnić natychmiast po publikacji i w modelu libre, czyli w darmowym dostęp do treści z prawami do ich ponownego wykorzystania (możliwość jej powielania, rozpowszechniania i dowolnego wykorzystania przez czytelnika) zgodnie z warunkami odpowiedniej licencji.

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

*Otwarty dostęp
do publikacji*

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

*Wymóg publikowania w formie otwartego dostępu jest integralną częścią zapisów umowy o realizację i finansowanie projektu badawczego i jest **warunkiem koniecznym** do uznania publikacji jako rezultatu realizacji projektu, w tym podstawy kwalifikowalności kosztów zakończonego projektu.*

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. MODELE PUBLIKACYJNE

1

Publikacja w czasopiśmie lub na platformach otwartego dostępu

2

Udostępnianie w repozytorium manuskryptu (artykułów opublikowanych w czasopiśmie subskrypcyjnym)

3

Publikacja w czasopiśmie transformacyjnym lub czasopiśmie objętym umową transformacyjną

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. Licencje Creative Commons

Zgodnie z polityką otwartego dostępu NCN publikacje powinny być udostępnione na jednej z trzech licencji:

Uznanie autorstwa – CC BY

Uznanie autorstwa – Bez utworów zależnych – CC BY-ND

Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach – CC BY-SA (tylko ścieżka 3)

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 1

Ścieżka 1 to publikacja w czasopismach typu full open access (czasopismo otwarte, tzw. złoty otwarty dostęp)

Czasopismo otwarte (złoty open access) oznacza czasopismo, w którym wszystkie artykuły są swobodnie dostępne do czytania i pobierania bezpośrednio ze strony internetowej wydawcy. Publikacja jest udostępniana na niewyłącznych licencjach (np. Creative Commons), dzięki czemu autor zachowuje pełnię praw do publikacji, a czytelnik może swobodnie korzystać z treści. Większość wydawców w przypadku czasopism typu złoty OA wymaga pokrycia tzw. *Article Processing Charge (APC)*.

UNIwersYTET
WARSAWski

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 1

Warunki publikacji:

- Czasopismo musi być zarejestrowane (lub być w trakcie rejestracji) w *Directory of Open Access Journal* (DOAJ).
- Publikacja powinna być udostępniona na licencji CC-BY (możliwość zastosowania licencji CC-BY-ND - uznanie autorstwa bez utworów zależnych).
- **Koszty opłaty za przetwarzanie artykułów (Article Processing Charge, APC) są kosztami kwalifikowanymi.**

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

OPŁATY ZA PUBLIKOWANIE W OTWARTYM DOSTĘPIE

Opłaty za przetwarzanie artykułów (Article Processing Charge, APC) to opłata pobierana od autorów publikacji w zamian za otwarty dostęp.

APC są używane przez czasopisma o otwartym dostępie zamiast opłat abonamentowych, które tradycyjnie płać biblioteki i czytelnicy, aby uzyskać dostęp do artykułów naukowych.

APC nie należy mylić z tzw. długoterminowymi opłatami za strony związane zarówno z publikacjami drukowanymi, jak i cyfrowymi. Opłaty za strony służą do pokrycia kosztów administracyjnych, a także kosztów publikacji drukowanej, ale nie udostępniają artykułu w modelu otwartego dostępu.

Ile kosztuje publikacja OA?

Koszty publikacji w OA są bardzo zróżnicowane. Wysokość opłaty zależy często od rodzaju publikacji (np. artykuł przeglądowy, *case study*). Wiele czasopism OA publikuje za darmo, ale są i takie, które wymagają opłat nawet w wysokości około 3000 USD. Informacja o kosztach publikacyjnych powinna znajdować się obowiązkowo na stronie czasopisma i wydawcy.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. DOAJ

SUPPORT

APPLY

SEARCH

SEARCH

DOCUMENTATION

ABOUT

LOGIN

DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS

Find open access journals & articles.

Journals Articles

<input type="text"/>	In all fields	SEARCH
----------------------	---------------	--------

80
LANGUAGES

130
COUNTRIES
REPRESENTED

12,704
JOURNALS
WITHOUT APCs

18,398
JOURNALS

8,079,333
ARTICLE RECORDS

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. SHERPA/ROMEO

[About](#)[Search](#)[TJ List](#)[Statistics](#)[Help](#)[Support Us](#)[Contact](#)[Admin](#)

Welcome to Sherpa Romeo

Sherpa Romeo is an online resource that aggregates and analyses publisher open access policies from around the world and provides summaries of publisher copyright and open access archiving policies on a journal-by-journal basis.

Enter a journal title or issn, or a publisher name below:

Journal Title or ISSN

Search

Publisher Name

Search

[Browse by Country](#)

[Browse by Publisher](#)

SERVICES

Open access services from Jisc

Services to support open access

SERVICE

Sherpa Services

Helping authors and institutions make informed and confident decisions in open

GUIDE

Managing open access costs

A guide from Jisc

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 2

Ścieżka 2 to publikacja w czasopiśmie subskrypcyjnym lub hybrydowym (czasopismo subskrypcyjne, w których możliwe jest publikowanie pojedynczych artykułów w otwartym dostępie za opłatą) z publikacją udostępnioną w otwartym repozytorium (tzw. zielony otwarty dostęp).

W zależności od czasopisma lub wydawcy mogą obowiązywać różne warunki udostępniania publikacji „zieloną” drogą, takie jak wersja, której można użyć (często jest to wersja zaakceptowana, a nie opublikowana) oraz embargo (czas, po którym publikacja może zostać udostępniona w otwartym dostępie). Ponadto, w przypadku zielonego otwartego dostępu prawa do publikacji zostają często przy wydawcy.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 2. Wersje artykułów

Umowy wydawnicze często rozróżniają trzy różne wersje artykułu, opisując, co jest dopuszczalne w zakresie samoarchiwizacji:

- **Pre-print** - wersja przesłana do czasopisma (wstępna recenzja). Inne nazwy: *Author's Original Manuscript* (AOM), „przesłanym rękopisem” (“submitted manuscript”) lub „przesłaną wersją” (“submitted version”)
- **Author Accepted Manuscript** (AAM) - ostateczna, stworzona przez autora wersja manuskryptu, która obejmuje wszelkie zmiany dokonane po recenzji i została zaakceptowana do publikacji przez czasopismo. Inne nazwy: *postprint*, *zaakceptowany manuskrypt autora*.
- **Version of Record** (VoR) - wersja manuskryptu ostatecznie opublikowana w czasopiśmie z typografią i grafiką odpowiadającą systemowi identyfikacji wizualnej czasopisma. Inne nazwy: *wersja opublikowana* lub *pdf wydawcy*.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 2

Warunki publikacji:

- **Obowiązująca wersja publikacji to AAM lub VoR opublikowane w otwartym repozytorium w momencie ukazania się publikacji online (bez embarga czasowego).**
- Publikacja powinna być udostępniona na licencji CC-BY (przynajmniej AAM lub VoR).
- VoR lub AAM musi posiadać unikalny stały identyfikator (np. DOI, URN, UUID, Handle lub inne). Jeśli wersja zdeponowana w repozytorium i wersja opublikowana są osobnymi wersjami (AAM i VoR), powinny mieć osobne identyfikatory.
- Repozytorium musi być zarejestrowane (lub być w trakcie rejestracji) w *Directory of Open Repositories* (openDOAR).
- **Opłaty publikacyjne wydatkowane na opublikowanie pracy w czasopiśmie hybrydowym, w ramach ścieżki 2, są kosztami niekwalifikowalnymi dla projektu i nie mogą pochodzić ze środków Narodowego Centrum Nauki.**

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

CZASOPISMA (PRAWIE) OTWARTE

Wielu wydawców wykorzystuje otwarte publikowanie jako łatwy sposób zarobku. Czasopism w pełni otwartych nie jest dużo, większość to czasopisma hybrydowe lub ich wersje.

- Lista Springer Nature zawiera 609 tytułów czasopism typu *full open access*, lista czasopism hybrydowych to 2130 tytułów. U wydawcy Taylor and Francis to odpowiednio: 318 w pełni otwartych czasopism i 2197 tytułów hybrydowych.
- **Wydawcy nazywają złoty *open access* w różny sposób, często myląc.** Na przykład wydawca Springer oferuje katalog czasopism *Gold Open Access*, który nazywa „SpringerOpen”. Dodatkowo, Springer ma również wiele czasopism, które są tradycyjnymi czasopismami subskrypcyjnymi, ale w których zamiast tego możesz wybrać opcję *Gold Open Access* – Springer określa tę metodę jako „Springer Open Choice”. Na stronie wydawcy [Wiley zakładka *open access* zawiera informacje](#) o czasopismach hybrydowych.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

PRAWO DO ARCHIWIZACJI. Strategia zachowania praw autorskich

Strategia Zachowania praw (Right Retention Strategy, RSS) to projekt Koalicji S, którego celem jest ochrona praw własności intelektualnej naukowców do publikacji, umożliwiając tym samym zachowanie praw do decydowania przez autora o publikowaniu wyników swoich badań bez embarga czasowego narzuconego przez wydawcę.

- Wszystkie publikacje w wersji „zaakceptowane przez autorów” (AAM) lub „wersji ostatecznej” (VoR) powstałe w ramach dofinansowania koalicjantów mają otrzymać licencję Creative Commons Attribution (CC BY).
- Strategia zabezpiecza prawa autorów poprzez wprowadzenie do manuskryptów składanych do wydawnictw klauzuli o następującym brzmieniu:

This research was funded in whole or in part by [Funder] [Grant number]. For the purpose of Open Access, the author has applied a CC-BY public copyright licence to any Author Accepted Manuscript (AAM) version arising from this submission.

Zgłoszenie klauzuli do wydawnictwa **powinno poprzedzać zawarcie z nim umowy**. Klauzulę należy umieścić w sekcji *Acknowledgements* manuskryptu oraz w tzw. *cover letter* przy składaniu pierwszej wersji pracy oraz na wersji AAM prac stanowiących rezultat projektów finansowanych przez NCN.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 3

Ścieżka 3, czyli publikacja w czasopiśmie transformacyjnym, czyli objętych licencją otwartego dostępu w ramach tzw. umów transformacyjnych, na podstawie której wydawca deklaruje, że będzie stopniowo zwiększać treści OA przeznaczając na to przychodów z subskrypcji.

- Obecnie, wiele instytucji finansujących badania wycofuje się z tego rozwiązania ze względu na niską skuteczność.
- W Polsce umowy transformacyjne są uznawane. Przykładem krajowych umów transformacyjnych są programy podpisane z wydawcami przez Wirtualną Bibliotekę Nauki. Koszty publikacji są częściowo pokrywane z ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach umowy Read and Publish. Umowy tego typu umożliwiają:
 - publikowanie za darmo (koszt ponoszony w ramach umowy),
 - uzyskanie zniżki na publikowanie – (np. Wirtualna Biblioteka Nauki - Elsevier: 30%, 20%, 10%).

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OPEN ACCESS NCN. ŚCIEŻKA 3

Warunki publikacji:

- **Ścieżka publikacyjna (3) obowiązuje tylko, gdy praca została przyjęta do druku lub opublikowana do 31 grudnia 2024 r.**
- Czasopismo musi być zarejestrowane w rejestrze prowadzonym przez *Efficiency and Standards for Article Charges* (ESAC-registry).
- Praca publikowana jest na stronie internetowej czasopisma + ewentualnie wersja AAM/VoR udostępniona w repozytorium na licencji CC-BY (uznanie autorstwa) lub CC-BY-SA (uznanie autorstwa – na tych samych warunkach).

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

HORIZON EUROPE a OA. Gdzie znaleźć otwarte czasopismo?

DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS (DOAJ) - zarządzany przez społeczność katalog online, który indeksuje ponad 11 000 wysokiej jakości recenzowanych czasopism OA. Treści DOAJ można przeszukiwać za pomocą aspektów po lewej stronie witryny i obok pola wyszukiwania: szukaj według ISSN, tematu, licencji, wydawcy, języka pełnego tekstu, daty dodania, DOI, autora, tytułu, słów kluczowych i kraju. Ponad 70% czasopism wymienionych przez DOAJ nie pobiera opłat za przetwarzanie artykułów (APC).

<https://v2.sherpa.ac.uk/romeo/> - gromadzi i prezentuje zasady OA wydawców i czasopism z całego świata i umożliwia wyszukiwanie według tytułu czasopisma, numeru ISSN lub nazwy wydawcy. Przeszukując Sherpa Romeo możemy sprawdzić, jakie rodzaje OA oferuje tytuł i różne sposoby, w jakie możesz to osiągnąć.

JOURNAL CHECKER TOOL - narzędzie do testowania zgodności wyboru czasopism z programami grantowymi, np. programem HORIZON EUROPE czy NCN.

JOURNAL CHECKER TOOL

Rezultat wyszukiwania w <i>Journal Checker Tool</i>	Zgodność ze Ścieżką Polityki NCN dot. Otwartego dostępu
Full Open Access	Ścieżka 1
Self-archiving	Ścieżka 2
Compliance through selfarchiving using rights retention	Ścieżka 2
Transformative Journal	Ścieżka 3
Transformative Agreement	Ścieżka 3

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

Wszystkie prace opublikowane w czasopismach znajdujących się na liście „Journal Checker Tools”, zgodnie ze wskazanymi w tym narzędziu zasadami zgodności dla danego czasopisma, zostaną uznane przez NCN w zakresie wymogu otwartego dostępu (także w przypadku nieaktualnych informacji w narzędziu)

Instrukcja: Polityka NCN dotycząca otwartego dostępu do publikacji

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Koszty

- NCN pokrywa koszty publikacji w *open access* (tzw. Article Processing Charges - APC) w przypadku ścieżek 1 i 3.
- NCN **nie akceptuje opłat na rzecz czasopism zamkniętych i hybrydowych** (o ile te ostatnie nie są objęte umowami transformacyjnymi).
- W przypadku ścieżki 3 (czasopismo hybrydowe) dla określonej liczby prac, koszty publikacyjne zostaną pokryte ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach umowy transformacyjnej *Read and Publish*.
- **Opłaty publikacyjne przeznaczone na opublikowanie pracy w czasopismach drapieżnych, tzw. *predatory journals*, mogą zostać uznane za wydatkowane nieprawidłowo i podlegać zwrotowi do Centrum.**

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Koszty

- Koszty APC można pokryć w ramach kategorii dodatkowych kosztów pośrednich *Open Access* stanowiących 2% kosztów bezpośrednich projektu oraz z pozostałych kosztów pośrednich projektu.
- Dodatkowe opłaty pobierane przez wydawnictwa (odbitki, kolorowe rysunki w wersji drukowanej, submission fees itp.) nie są kosztami kwalifikowalnymi. APC powinno obejmować wszystkie opłaty jakie naukowiec musi ponieść w wydawnictwie w związku z publikowaniem w OA.
- Z kosztów bezpośrednich można pokryć koszty usług, związanych z przygotowaniem tekstu do jego złożenia do redakcji (np. korekty językowej), realizowanych przez inne podmioty niż wydawnictwo, w którym został złożony manuskrypt.

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

*Otwarty dostęp
do danych*

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

Dane badawcze to wszelkie dane, które zostały zebrane, zaobserwowane bądź stworzone podczas procesu badawczego mającego na celu otrzymanie oryginalnych wyników naukowych. W zależności od tego, w jaki sposób bądź w jakich celach powstały, możemy wyróżnić m.in. dane obserwacyjne, referencyjne, eksperymentalne, kompilacyjne, czy też dane z symulacji.

Dane będące podstawą publikacji naukowych stanowiących efekt realizacji projektów finansowanych przez NCN powinny być rzetelnie udokumentowane w sposób spełniający zasady maszynowego lub manualnego wyszukiwania, dostępności, interoperacyjności i ponownego użycia (tzw. FAIR Data). Powinny być one udostępniane w repozytorium, tam gdzie to możliwe, zgodnie z warunkami licencji Creative Commons Public Domain (licencja CC0).

UNIwersYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi

Wytyczne dla wnioskodawców do uzupełnienia PLANU ZARZĄDZANIA DANymi w projekcie badawczym:

- 1) Opis danych oraz pozyskiwanie lub ponowne wykorzystanie dostępnych danych.
- 2) Dokumentacja i jakość danych.
- 3) Przechowywanie i tworzenie kopii zapasowych podczas badań.
- 4) Wymogi prawne, kodeksy postępowania.
- 5) Udostępnienia i długotrwałe przechowywanie danych.
- 6) Zadania związane z zarządzaniem danymi oraz zasoby.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Opis i pozyskanie danych

1.1 W jaki sposób będą pozyskiwane lub wytwarzane nowe dane lub ponownie wykorzystywane dane już istniejące?

- **Ważne, by określić czy w ogóle są potrzebne nowe dane.**
- Należy przedstawić zasady pochodzenia już istniejących danych oraz ponownego ich wykorzystania.
- Czy konieczna będzie digitalizacja danych analogowych lub wydanych w formie papierowej (takich jak mapy, fotografie, teksty)?
- Warto wskazać potencjalne problemy gromadzenia lub wytwarzania danych.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Opis i pozyskanie danych

1.2 Jakie dane (tj. rodzaje, formaty, objętości) będą pozyskiwane lub wytwarzane w projekcie?

- Kluczową kwestią jest wybór formatu i świadomość, ile miejsca zajmą dane.
- **Rekomenduje się stosowanie formatów otwartych.** Aby można było z nich w przyszłości bezproblemowo korzystać, warto zapisywać dane w formatach:
 - bez kompresji,
 - nie wymagające komercyjnego oprogramowania,
 - otwarte, z dostępną dokumentacją,
 - wykorzystujące standardowe kodowanie (ASCII, Unicode).

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Opis i pozyskanie danych

	Format rekomendowany	Format nierekomendowany
Dane liczbowe	CSV, TSV, SPSS portable	.xml, .xmls
Dane tekstowe	Plain text, HTML, RTF, PDF	.doc, docs
Dane audio	MP4, Ogg Codec: Theora, Dirac, FLAC	Quicktime H264
Dane wideo	TIFF, JPEG2000, PNG	JPG, GIF
Dane strukturalne	XML, RDF	RDBMS

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Dokumentacja i jakość danych

2.1 Jakie metadane i dokumentacja (np. metodologia oraz sposoby pozyskiwania i organizacji danych) będą towarzyszyć danym w projekcie?

- **Dokumentacja na temat danych to nie dokumentacja projektowa. Nie opisujemy danych projektowych i administracyjnych**, np. sprawozdań z prac zespołu, zgód na wyjazd służbowy, rachunków. **Opisujemy**: informacje na temat metodologii, zgody na nagrywanie, pobieranie próbek, protokoły, informacje na temat kalibracji sprzętu oraz inne dane bezpośrednio dotyczące gromadzenia i opracowywania danych.
- W folderach powinny znaleźć się wszystkie materiały związane z danymi, w tym szczegółowe informacje na temat procedur gromadzenia i przetwarzania danych.
- Należy przedstawić proponowaną strukturę folderów, np. nazwa projektu --> rodzaj eksperymentu --> miesiąc) oraz konwencje nazewnictwa (np. rodzaj eksperymentu_nazwisko osoby odpowiedzialnej_wersja).

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Dokumentacja i jakość danych

Metadane, czyli dane o danych, to istotny element zbioru danych. To ustrukturyzowane informacje, które opisują, wyjaśniają, lokalizują dane badawcze oraz ułatwiają zarządzanie nimi.

- **Wszystkie dane badawcze muszą być udostępnione wraz z ich metadanymi.** Metadane powinny być zawsze dostępne, nawet jeśli dane, które opisują nie są już osiągalne.
- Nie ma jednego standardu dla metadanych. Wyszczególnić można standardy ogólne, dziedzinowe i instytucjonalne, np.
 - Dublin Core,
 - Data Cite,
 - Research Data Alliance (RDA),
 - Metadata 2020.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Dokumentacja i jakość danych

Plik typu "Read me" powinien zawierać wszelkie informacje, które pozwolą na zapoznanie się z kontekstem zebranych danych: informacje o charakterze metodologicznym, skrypty, słowniki, klucze kodowe i wszelkie dodatkowe pliki, które są konieczne, by można było skorzystać z danych.

- Plik *readme* powinien być zwykłym plikiem tekstowym.
- Sugerowany format dat: *Standard daty W3C / ISO 8601*, który określa międzynarodową notację standardową RRRR-MM-DD lub RRRR-MM-DDThh:mm:ss.
- Należy postępować zgodnie z konwencjami naukowymi dla swojej dyscypliny w zakresie nazw taksonomicznych, geoprzestrzennych i geologicznych oraz słów kluczowych.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Dokumentacja i jakość danych

2.2 Jakie planują Państwo zastosować środki kontroli jakości?

- **W projekcie należy wykazać wysokiej jakości dane.**
- W jaki sposób planujemy zabezpieczyć dane przed nieuprawnioną modyfikacją?
- Należy opisać, w jaki sposób wyeliminujemy potencjale błędy i stronniczość w pozyskaniu danych.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Przechowywanie i kopie zapasowe

3.1 W jaki sposób w trakcie projektu będą przechowywane dane i metadane? W jaki sposób tworzone będą ich kopie zapasowe?

- **Przechowywanie (archiwizowanie) to nie udostępnianie.** Przechowywanie dotyczy zabezpieczenia kopii zapasowych.
- Należy opisać sposób zabezpieczenia danych nie tylko po zakończeniu projektu, ale również w trakcie jego trwania.
- **Zarządzanie ryzykiem - zawsze jest ryzyko utraty danych!** Warto przedstawić procedury, które ograniczą ten problem.
- Warto przedstawić zasady i narzędzia, za pomocą których zespół będzie dzielił się danymi.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Przechowywanie i kopie zapasowe

- Dane można przechowywać na dyskach sieciowych, komputerach PC i laptopach lub urządzeniach zewnętrznych.
 - *Dyski sieciowe* – zarządzane przez pracowników szczebla centralnego lub pracowników poszczególnych jednostek. Zdecydowanie zaleca się przechowywanie danych na dyskach sieciowych.
 - *Komputery PC, laptopy i inne urządzenia pamięci masowej: dyski twarde, pamięci USB, dyski CD i DVD* – wygodne, ze względu na powszechną dostępność, niski koszt i przenośność. Nie zaleca się jednak używania ich do tworzenia kopii zapasowych.
- Unikamy korzystania z infrastruktury komercyjnej do udostępniania danych badawczych np. Dropbox, Microsoft Suite, Google Drive, która nie jest do tego przystosowana. Wg wytycznych NCN przechowywanie i kopie zapasowe danych powinny znaleźć się na serwerach, które nie opuszczają UE. Rekomenduje się: repozytoria, instytucjonalne dyski sieciowe,
- Zwróć uwagę również na harmonogram tworzenia kopii zapasowych. Popularna zasada tworzenia kopii to zasada 3-2-1, polega ona na tym, że 3 kopie plików znajdują się na co najmniej dwóch różnych nośnikach, z których jeden znajduje się poza siedzibą instytucji.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Przechowywanie i kopie zapasowe

3.2 W jaki sposób zostanie zapewnione bezpieczeństwo i ochrona danych wrażliwych w okresie trwania projektu?

- Kto będzie miał dostęp do danych w czasie trwania projektu i jak będzie przebiegać kontrola dostępu do danych (zwłaszcza w przypadku współpracy między kilkoma partnerami) określenie polityki ochrony **danych wdrożonej w instytucji.**
- W jaki sposób można będzie odzyskać dane utracone w wyniku incydentu?

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Wymogi prawne

4.1 Jeżeli będzie miało miejsce przetwarzanie danych osobowych, w jaki sposób zostanie zapewniona zgodność z przepisami dotyczącymi danych osobowych oraz ich ochrony?

- **Przepisy dotyczące ochrony danych oraz ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO)** wymusza otrzymanie od uczestników badania zgody na gromadzenie i przyszłe ponowne wykorzystanie danych przez innych badaczy. Uczestnicy muszą być poinformowani, w jaki sposób dane badawcze będą przechowywane i wykorzystywane w perspektywie długoterminowej oraz w jaki sposób zostanie zachowana poufność.
- Warto upewnić się, czy dane wytworzone i / lub wykorzystanie w projekcie, będą mogły być wykorzystane przez strony trzecie, w szczególności po zakończeniu projektu?
- Należy sprawdzić zapisy regulujące prawo do wytwarzania, zbierania, przechowywania, archiwizacji i udostępniania danych we wszystkich umowach projektowych.
- Dane wrażliwe i poufne można zabezpieczyć, regulując lub ograniczając do nich dostęp i ich wykorzystanie. Kontrola dostępu powinna zawsze być proporcjonalna do rodzaju danych i poziomu poufności.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Wymogi prawne

4.2 W jaki sposób planują Państwo zapewnić zgodność z innymi przepisami, takimi jak prawa własności intelektualnej i prawa własności? Jakie przepisy znajdują w tym przypadku zastosowanie?

- Kto odpowiada za dane i plan? Kto jest właścicielem? Z kim można się skontaktować w sprawie projektu w trakcie i po jego zakończeniu?
- Niektóre dane gromadzone w ramach projektu badawczego podlegają tak samo prawu własności intelektualnej, jak dzieła literackie lub artystyczne.
- W przypadku, gdy polityka udostępniania instytucji finansującej różni się od polityki wewnętrznej danej uczelni, można skorzystać z podwójnego licencjonowania. Wówczas to, o wyborze licencji zdecyduje użytkownik.

UNIwersytet
Warszawski

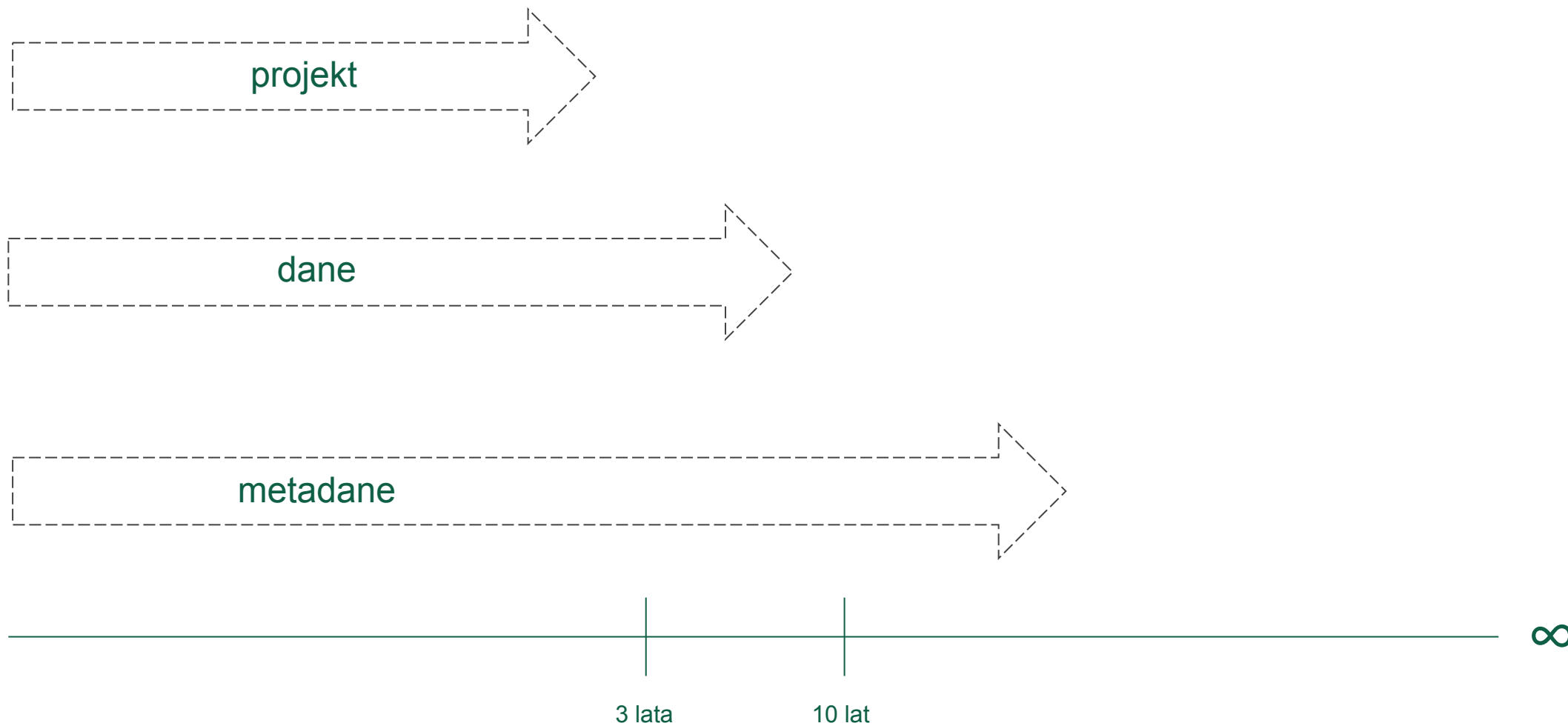
BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Udostępnianie i przechowywanie

5.1 Kiedy i w jaki sposób będą udostępniane dane z projektu? Czy istnieją ewentualne ograniczenia i zakazy dotyczące ich udostępniania?

- Kiedy dane zostaną udostępnione? Zaraz po ich wytworzeniu, czy będzie konieczne embargo?
- W jaki sposób dane będą licencjonowane, aby umożliwić jak najszersze ponowne wykorzystanie?
- Gdzie udostępnisz dane?
- Czy wymagane są jakieś ograniczenia dotyczące udostępniania danych (np. zgoda uczestników badania)?
- Warto sprawdzić, czy **wydawcy czasopism będą wymagać składowania danych** na poparcie ustaleń publikacji.

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Udostępnianie i przechowywanie

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Udostępnianie i przechowywanie

5.2 Jak będzie wyglądać selekcja danych przeznaczonych do utrwalenia i gdzie będą one długoterminowo przechowywane?

- Które dane trzeba zachować, a które zniszczyć z przyczyn wynikających z umów, przepisów prawnych lub regulacji?
- Jaka będzie procedura selekcji przeznaczonych do utrwalenia danych?
- Z jakiego repozytorium będą Państwo korzystać? Czy przestrzega ono zasad FAIR Data?

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Selekcja danych

Nie musimy zachowywać/ archiwizować wszystkich danych. Wybierając dane do archiwizacji warto wziąć pod uwagę:

- **Wymagania prawne i kompetencje instytucji** - czy gromadzenie danych odpowiada kompetencji ośrodka i priorytetom określonym w strategii instytucji badawczej lub podmiotu finansującego?
- **Wartość naukową lub historyczną danych** - czy dane są istotne z naukowego, społecznego lub kulturowego punktu widzenia?
- **Wyjątkowość** - czy dane duplikują się z innymi istniejącymi zbiorami danych? Czy istnieje ryzyko utraty danych, jeśli nie zostaną zarchiwizowane?
- **Możliwość wykorzystania** - czy formaty danych są od strony technicznej dobrze dobrane? Czy kwestie praw własności intelektualnej są wyjaśnione?
- **Kwestie ekonomiczne** - czy koszty zarządzania danymi i ich przechowywania są uzasadnione w świetle potencjalnego przyszłego wykorzystania danych?

UNIwersYTET
WARSAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

FAIR DATA

F

FINDABLE

Łatwe do znalezienia i wyszukania

A

ACCESIBLE

Dostępne dla wszystkich

I

INTEROPERABLE

Współpracujące z innymi danymi

R

REUSABLE

Możliwe do ponownego wykorzystania

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Udostępnianie i przechowywanie

5.3 Jakie metody lub oprogramowanie umożliwiają dostęp do danych i korzystanie z danych?

- Jaka metoda zostanie zastosowana, by dane udostępnić? (np. odpowiedzi na żądanie, repozytorium)?
- Należy podać informację, czy dane wymagają konwersji **do formatu standardowego lub otwartego** aby dane mogły być przechowywane przez dłuższy okres i zachowały długi okres ważności?
- Czy będzie potrzebny sprzęt, by zeskanować lub poddać dane konwersji?

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Udostępnianie i przechowywanie

5.4 W jaki sposób zagwarantują Państwo stosowanie unikalnego i trwale przypisanego identyfikatora (np. takiego jak cyfrowy identyfikator dokumentu elektronicznego (DOI) dla każdego zbioru danych?

- Należy podać, czy zostanie uzyskany trwale przypisany identyfikator (PID), jeśli tak jaki? (np. cyfrowe identyfikatory dokumentu elektronicznego, numery dostępowe).
- Zdeponowane *datasets* powinny mieć trwały identyfikator DOI.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Zarządzanie danymi

6.1 Kto będzie odpowiadał za zarządzanie danymi (tj. kto będzie ich opiekunem)?

- Jaki jest podział ról – kto odpowiada za weryfikację, a kto za wdrażanie DMP?
- Opiekunem danych może być kierownik projektu, członek zespołu badawczego lub specjalnie wyznaczona do tego zadania osoba (tzw. *data steward*). Za opiekuna danych można uznać repozytorium, w którym deponujemy dane.

Właściciel danych - dokonuje bezpośredniej korekty danych

Opiekun danych - specjalista ds. jakości danych, ocenia ich jakość, podejmuje środki zaradcze

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Plan zarządzania danymi. Zarządzanie danymi

6.2 Jakie zasoby zostaną przeznaczone na cele zarządzania danymi i zagwarantowanie przestrzegania zasad FAIR?

- Należy podać koszty (wynagrodzenie, koszty szkolenia) opiekuna danych.
- Można wpisać koszty: zakupu oprogramowania, dysków zewnętrznych koniecznych do przechowywania danych.
- Należy opisać **dodatkowe zasoby** do zarządzania danymi (osoby, czas, sprzęt lub oprogramowanie)

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Gdzie znaleźć otwarte repozytorium?

ZENODO - Międzynarodowe repozytorium danych badawczych opracowane dzięki inicjatywie OpenAIRE i CERN. Umożliwia naukowcom zajmującym się wszystkimi dziedzinami wiedzy archiwizowanie i dzielenie się opracowanymi przez siebie danymi badawczymi. Przeznaczone dla tzw. małych danych.

REPOD - Repozytorium Otwartych Danych prowadzone przez ICM UW w ramach działań Platformy Otwartej Nauki archiwizuje i udostępnia wszystkie dane wytworzone, zebrane i opracowane na potrzeby badań naukowych. Przeznaczone dla tzw. małych danych.

Repozytorium Danych Społecznych oraz Repozytorium Danych Krystalograficznych to kolejna inicjatywa ICM UW. W ramach RDS zostanie zdeponowanych 400 zbiorów danych (jakościowych i ilościowych), zaś w MC-RDR 200 zbiorów surowych danych krystalograficznych.

RE3DATA - projekt ma na celu stworzenie globalnego rejestru repozytoriów danych badawczych. Baza indeksuje repozytoria danych badawczych dotyczących wszystkich dziedzin wiedzy prowadzona przez German Research Foundation. Umożliwia wyszukiwanie repozytoriów według dziedziny wiedzy oraz kraju, w którym dane repozytorium jest prowadzone.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Rozliczenie DMP

Plan zarządzania danymi badawczymi jest obowiązkowym elementem wniosku grantowego.

- Podlega eksperckiej ocenie formalnej oraz jako merytoryczna część raportu końcowego. Jeśli plan zarządzania danymi będzie niekompletny, raport zostanie odesłany do korekty. **W przypadku braku DMP lub licznych uchybień w dokumencie grożą sankcje.**
- **Centrum zaleca uaktualnianie planu zarządzania danymi w trakcie trwania projektu.** O zmianach w planach nie musimy informować na bieżąco.
- W raporcie końcowym należy opisać stan faktyczny dot. danych w projekcie na dzień zakończenia projektu. Powinien zawierać zestawy udostępnionych danych oraz metadane - nawet gdy dane nie zostały (jeszcze) udostępnione.
- Według wytycznych NCN otwarty dostęp powinien być zapewniony przede wszystkim do tych danych, które stanowią podstawę opublikowanych wyników i powinny być udostępniane w momencie ukazania się publikacji.

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Brak indywidualnego planu – schemat spisany z innych projektów - DMP jest zawsze oceniane w kontekście danego projektu badawczego.
- DMP w j. polskim (j. polski wymagany jedynie w Miniaturze).
- Ogólnikowe stwierdzenia i brak precyzyjnych informacji (np. *zostanie zastosowany najbardziej odpowiedni format dla tego rodzaju danych*).
- Informacja, że projekt nie generuje danych ani nie wykorzystuje istniejących.
- Informacja, że dane będą opracowywane papierowo.

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Nie sprawdza się, czy są dostępne dane i czy są one interoperacyjne ze stosowanymi metodami, skupienie się tylko na danych wytwarzanych w projekcie.
- Brak informacji o pochodzeniu danych czy sposobie dokumentacji ich pochodzenia.
- Pomijanie rodzajów i formatów danych.
- Brak informacji o objętości i sposobie uporządkowania danych. Niewystarczające informacje o formatach plików: brak informacji, jakie zostaną zastosowane, dlaczego, czy wymagane są dodatkowe wtyczki do ich odczytania, stosowanie formatów zamkniętych bez uzasadnienia.
- Brak informacji, w jaki sposób zostanie zapewniona wysoka jakość danych.
- Dane publikowane natychmiast po opublikowaniu pracy bez ograniczeń (ale czy wszystkie?)

UNIwersytet
Warszawski

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
w Warszawie

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Brak metadanych i informacji o zakresie/standardzie metadanych, jaki zostanie zastosowany.
- Brak informacji o miejscu przechowywania danych lub przechowywanie danych na niestabilnych i nietrwałych nośnikach, np. CD czy DVD, pendrivach.
- Brak informacji w jakim miejscu znajdzie się opis dokumentacji danych, by był czytelny.
- Dane nie są wyszukiwalne / odczytywalne maszynowo.

UNIwersytet
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Brak informacji o kopiach zapasowych, dane nie są przechowywane zgodnie z zasadą 3-2-1.
- Brak informacji o dodatkowej dokumentacji wskazującej na stosowaną metodologię – co umożliwi replikowalność badań (jak zebrano dane, procedury dot. analiz, definicje zmiennych, jednostki pomiaru, założenia).
- Brak informacji na temat licencji jakie zostaną zastosowane (Creative Commons)

UNIwersytet
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Deponowanie danych w repozytoriach nie spełniających standardów, w tym standardów FAIR.
- Stwierdzenie, że dane nie zostaną udostępnione, bez uzasadnienia.
- Deklaracja, że dane będą udostępniane wyłącznie w formie publikacji.
- Dane publikowane natychmiast po publikowaniu pracy bez ograniczeń (ale czy wszystkie?)

UNIwersYTET
WARSAWski

BIBLIOTEKA
UNIwersYTECKA
W WARSAWIE

POLITYKA OA WG NCN. Błędy w przygotowaniu DMP

- Kierownik projektu jako jedyna osoba odpowiedzialna za wszystkie działania związane z zarządzaniem danymi.
- Brak informacji o tym czy będzie zaangażowany inny personel – np. kto będzie odpowiedzialny za zapewnienie jakości, za przechowywanie danych, za tworzenie kopii zapasowych, za archiwizowanie danych i ich udostępnianie.
- Brak informacji na temat kosztochłonności – czy opracowywanie, zapewnienie kontroli jakości, udostępnianie, przechowywanie generuje koszty? Czy działania te są bezkosztowe? Jeśli kosztowe – jak zostaną zapewnione środki? Z kosztów pośrednich projektu? Uczelnia? Z zewnątrz?

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
W WARSZAWIE

POLITYKA OA WG NCN. DMP praktycznie

- Udzielaj **konkretnych, ale nie szczegółowych odpowiedzi**.
- **Bądź realistą**: mierz siły na zamiary i nie przedstawiaj rozwiązań trudnych do zrealizowania.
- Bądź elastyczny: **plan zarządzania danymi może się zmieniać**, tak jak zmieniają się twoje badania.
- **Zapytaj ekspertów**: nie musisz znać się na wszystkim, skorzystaj z wiedzy innych.
- Pamiętaj, że przygotowanie planu zarządzania danymi to dopiero początek, **twoim celem jest odpowiednie przygotowanie danych do zabezpieczenia ich na przyszłość oraz do ich udostępnienia**.

BIBLIOTEKA
UNIWERSYTECKA
W WARSZAWIE

Dziękuję
za uwagę

